

УДК 339.9.012.23

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2018-5-3>

Кобилянська А.В.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту
Міжнародного гуманітарного університету

ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ НА КАТЕГОРІЮ «ГЛОБАЛЬНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ВРЯДУВАННЯ» ТА ЙОГО РЕЖИМИ

Стаття присвячена аналізу теоретичних поглядів на глобальне економічне врядування. Розглядаються такі концепції, як саммітрія, трансгаверменталізм, колективізм глобальної економіки тощо. Базуючись на працях вітчизняних та іноземних науковців, надана якісна оцінка еволюції категорії «глобальне економічне врядування». Так було показано, що економічна категорія «глобальне економічне врядування» еволюціонувала від управління на рівні міжнародних організацій та країн-лідерів до мережевого економічного врядування та інших гібридних форм, як процесу до якого залучені різноманітні економічні актори. Такий розвиток у розумінні глобального економічного врядування був забезпечений, передусім, ускладненням глобального господарювання та новими викликами до системи глобального врядування. В статті надано компаративний аналіз режимів глобального економічного врядування на сучасному етапі та запропонованих Кудріним та Вільямсоном, як таких, що в більший мірі відображають реалії сьогодення та сутність процесів, що перетікають в глобальній економіці, про існування якої в 1996 році ще можна було говорити за умови суттєвих припущень.

Ключові слова: глобальне економічне врядування, економічна теорія, глобальна економіка, режим глобального економічного врядування, еволюція.

Статья посвящена анализу теоретических взглядов на глобальное экономическое управление. Рассматриваются такие концепции, как саммитрия, трансгаверментализм, коллективизм глобальной экономики и тому подобное. Основываясь на трудах отечественных и зарубежных ученых, предоставленная качественная оценка эволюции категории «глобальное экономическое управ-

ление». Так было показано, что экономическая категория «глобальное экономическое управление» эволюционировала от управления на уровне международных организаций и стран-лидеров к сетевому экономическому управлению и другим гибридным формам, как к процессу, в который вовлечены различные экономические актеры. Такое развитие в понимании глобального экономического управления было обеспечено, прежде всего тем, что глобального хозяйствование становилось все более сложным и возникли новые требования к системе глобального управления. В статье предоставлен компаративный анализ режимов глобального экономического управления характерных для современного этапа и режимов, предложенных Кудриным и Уильямсоном, как таких, которые в большей степени отражают реалии и сущность процессов, которые осуществляются в глобальной экономике, о существовании которой в 1996 году еще можно было говорить только при условии существенных допущений.

Ключевые слова: глобальное экономическое управление, экономическая теория, глобальная экономика, режим глобального экономического управления, эволюция.

The category of "global economic governance" has become relatively commonplace recently, although the need to develop a unified approach has already existed for a long time. The gap between the pace of global economic development and the legal and institutional framework laid the preconditions for the global financial and then the economic crisis of 2007–2008. Preliminary terms such as: "supranational government", "global government", "international governance", etc. no longer fully correspond to the requirements advanced by the modern global economy characterized by complexity, multi-hierarchy of processes, the interconnectedness of its subjects and objects, dynamism, to their leaders. Current approaches to managing global economy are characterized by a lack of perspective in decisions taken, one-sided approach to management in terms of Centre-Periphery, East-West, North-South, due to the continuing complication of the nature of economic processes taking place in the global economy and the blurring of economic boundaries between countries and regions of the World, and the boundaries of power. The study of the views of economists-theorists on what constitutes the essence of "global economic governance" and its regimes certainly has theoretical significance, as it allows determining the related categories, and practical significance, because it makes it possible to determine the main characteristics of the implementation of such a government. The article is devoted to the analysis of theoretical views on global economic governance. Concepts, such as: summitry, transgovernance, collectivism of the global economy, etc. are considered. Based on the work of domestic and foreign scientists, a qualitative assessment of the evolution of the category "global economic governance" is provided. The category of "global economic governance" was investigated by such economists as: Reznikova N.V., Scholte J., Ford O., Liebman A.M. etc. Almost all authors noted that due to the fact that institutional provision of economic globalization remained very precise, international organizations were too weak to fulfill their functions in the conditions of rapid economic expansion, there were significant gaps in the safe functioning of the free market in the face of tireless economic liberalization. It has been shown in the article that the economic category of "global economic governance" has evolved from pure management provided by international organizations and leading countries to the network economic governance and other hybrid forms, as a process involving various economic actors. Such a development in the sense of global economic governance was ensured, first and foremost, by the complexity of global economic governance and the new challenges the global governance system faced. The article provides a comparative analysis of the regimes of global economic governance available at the present stage and those suggested by Kudrin and Williamson. The first more closely matches the realities of the nowadays and the essence of the processes which take place in the global economy, the existence of the latter in 1996 could've been discussed only under the condition of severe assumption

Keywords: global economic governance, economic theory, global economy, global economic governance regime, evolution.

Постановка проблеми. Категорія «глобальне економічне врядування» увійшло в широкий вжиток відносно недавно. Хоча потреба в виробленні єдиного підходу вже існує давно. Розрив між темпами глобального економічного розвитку та правовою та інституційною основою заклали передумови до глобальної фінансової, а згодом і економічної кризи 2007–2008 рр. Попередні терміни, такі як: «наднаціональний уряд», «глобальний уряд», «міжнародне управління» тощо, – вже не в повній мірі відповідають вимогам, що висуває сучасна глобальна еконо-

міка, що характеризується складністю, мультиєрархічністю процесів, взаємопов'язаністю її суб'єктів та об'єктів, динамічністю, до своїх керівників.

Поточні підходи до управління глобальною економікою характеризуються браком перспективи в рішеннях що приймаються, однобічним підходом до управління в термінах Центр-Периферія, Схід-Захід, Північ-Південь, через постійне ускладнення характеру економічних процесів, що відбуваються в глобальній економіці та розмивання економічних меж як між

країнами та регіонами Світу, так і меж влади.

Вивчення поглядів економістів-теоретиків щодо того, що становить суть «глобального економічного врядування» та його режимів, безумовно має теоретичне значення, адже дозволяє детермінувати пов'язані категорії, та практичне значення, тому що уможливорює визначення основних характеристик реалізації такого врядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В попередніх роботах ми здійснили спроби дійти обґрунтованих висновків щодо нарративу використання терміну «глобальне економічне врядування», його цілей та суб'єктів. Водночас, категорія «глобальне економічне врядування» досліджувалась такими економістами, як: Резнікова Н.В., Шольте Дж., Форд О., Лібман А.М. тощо.

Майже всі автори зазначають, що через те, що інституційне забезпечення економічної глобалізації залишалось дуже точковим, міжнародні організації були занадто слабкими задля виконання своїх функцій в умовах швидкої економічної експансії, з'являлись істотні прогалини в безпечному функціонуванні вільного ринку на тлі невпинної економічної лібералізації.

Саме тому питання теоретизації врядування в глобальній економіці стає наріжним каменем, так само як і нерівномірний розподіл вигравів в його результаті.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В даній роботі, ми виходимо з прерогативи визначення глобального економічного врядування (ГЕВ), як процесно-орієнтованої цілеспрямованої поліцентричної дії глобальних акторів, що знаходяться на різних рівнях глобальної архітектури та характеризуються різним ступенем формалізованості, в їх безпосередньому взаємовпливі, що визначається використанням економічних інструментів, методів та механізмів. Водночас в якості суб'єктів ГЕВ ми розуміємо уряди, інтеграційні об'єднання, міжнародні організації, бізнес-структури, клуби країн, громадський сектор та громадськість в широкому розумінні.

З огляду на ці дефініції, необхідно якісно переусвідомити теоретичні надбання міжнародників та глобалістів стосовно сутності глобального економічного врядування та його режимів.

Постановка завдання. Метою даної статті є надання обґрунтованої оцінки зміні поглядів на категорію глобальне економічне врядування та його режимів задля визначення характерних особливостей цього процесу в статистиці та динаміці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методологічно вірно було б припустити, що *глобальне* економічне врядування, як таке, мало б з'явитися поряд з появою у світової

економіки ознак «глобальної». Втім наш аналіз розпочнеться з більш ранніх часів з метою дослідження передумов виникнення глобального аспекту в економічному врядуванні світової економіки.

Ретельно і послідовно досліджує питання врядування А.Г. Єгіозар'ян [1] з позицій публічного управління, в своїй праці він доходить висновку щодо відмінності врядування від простого управління та доходить висновку що на сучасному етапі врядування має розглядатися як мережева взаємодія.

Глобальна економіка розглядає глобальне економічне врядування з позицій мезо-рівня, на якому головними економічними акторами виступають країни та фірми [2].

П. Бліжковський та Й. Прантл, наслідуючи ліберальну економічну модель, виділяють п'ять опор глобального економічного управління та досліджують позицію Азії стосовно врядування, що проваджується ЄС [3]. Колектив авторів ІМЕМВ РАН [4] розглядають категорію «глобальне управління» та, окремо, «глобальне управління економікою», зазначаючи, що глобальне економічне управління вже не є виключною прерогативою національних урядів. Все більше значення в цьому процесі почали відігравати клуби країн, неурядові організації, громадянське суспільство, представники бізнесу. Втім, як зазначають самі автори, метою їх роботи не було розвинути теоретичну концепцію глобального управління загалом, а тільки сконцентрувати свої зусилля на аналізі практичної частини реалізації такого управління. Тим не менш, початок «глобального управління», відповідно до їх поглядів, датується 1970-ми рр. минулого сторіччя поряд з появою глобально значимих проблем, вирішення яких вимагає вже не простої координації фінансових та політичних зусиль основних світових гравців.

В більшій мірі, суто теоретичним дослідженням глобального економічного врядування присвячена робота R. Higgott [5], який досліджує теоретичні та практичні аспекти глобального економічного врядування на початку XXI ст., надаючи загальну оцінку ретроспективі еволюції такого управління. Так стосовно періоду після Холодної Війни використовується термін «глобальне економічне управління (менеджмент)», яке виявило свою неспроможність в період глобальної економічної кризи 2007–2009 років. Остання висунула нові вимоги до «регулювання», яке б базувалося на новому мультилетаризмі. Якісною його ознакою зазначається розвиток процесів G-20.

Higgott визначає такі два виміри змін, як: зміни в міжнародному економічному інститу-

ціоналізмі та загальні більш широкі системні зміни. Відповідно до першого виміру він розглядає зміну в ролі основних міжнародних організацій, МВФ та Світового банку, від керування до регуляції, від встановлення меж, правил, міжнародної ієрархії, до підтримки і розвитку менш розвинених економік та знаходження балансу. Під системними змінами автор розуміє перехід від загального глобалізму до регіоналізму, як його невід'ємної частини, та перехід до вирішення глобальних економічних проблем в форматі G-20.

Однією з проблем глобального економічного врядування він вважає проблему вибору між поведінкою заснованою на силі та поведінкою заснованою на правилах.

Sterian M.G. [6], в свою чергу рефлексує щодо того, що є глобальним економічним врядуванням з позиції лібералізму, реалізму та конструктивізму. Звертаючись до робіт провідних авторів, в якості основних дійових осіб в глобальному економічному врядуванні вона виділяє країни, уряди, наднаціональні уряди, аналізує механізми їх участі в міжнародних економічних відносинах, що не в повній мірі відображає сучасний стан речей.

Відповідно, єдиного дослідження присвяченого послідовному дослідженню еволюції поглядів на категорію «глобальне економічне врядування» наразі не існує. Поточне дослідження присвячене усуненню виявлених прогалин.

Як зазначається глобальне врядування вже вийшло за межі управління на рівні держави, та охоплює широке коло відповідних зв'язків на рівні бізнесу та громадськості. Більше того, збіги у прийнятті рішень в глобальному врядуванні дозволяють говорити про «саммітрію», підкреслюючи важливість проведення перемовин, консультацій, тощо, в форматі різноманітних конференцій, самітів, роботи клубів країн [7]. В економічному вимірі цей процес подеколи називають *колективізмом глобальної економіки* [8].

ООН в своїх поданнях, зазначаючи асиметрію в процесах розвитку та ролі, які окремі країни відіграють в управлінні економічними процесами, пропонує підсилення ролі окремих менш розвинених економік в економічному лідерстві [9].

Тобто на зміну *трансдержавництву (трансгавернементалізму)*, коли країни продовжують існувати та виконувати свої функції, але деякі з них передаються на наддержавний рівень або міжурядовим органам, приходять нові концепції та ідеї.

Таким чином, знаходиться все більше аргументів на користь того, що ідеальне глобальне врядування – це процес кооперативного лідерства, що згуртовує національні уряди, багато-

сторонні державні установи та громадянське суспільство задля досягнення загальноприйнятих цілей [10].

Механізми глобального врядування (як синонім використовується термін «регулювання») досліджуються Григор'євим та Кудріним [11] з позиції економічного аналізу. Посилаючись на роботи Williamson [12] вони пропонують «меню» типів регулювання задля вирішення міжнародних проблем.

Глобальна економічна криза призвела до появи, розвитку та укріпленню *нової багатосторонності (мультилетаризму)*, до зсуву в розумінні глобального врядування загалом, та глобального економічного врядування, зокрема, та в їх фактичній реалізації. На заміну не завжди ефективному та недостатньо гнучкому формальному глобальному врядуванню, в основі якого лежала діяльність надурядових міжнародних організацій, прийшли нові форми глобальної співпраці, які зачіпають різні рівні економічного функціонування країн світової спільноти.

Так, відповідно до попередніх надбань вітчизняних та іноземних вчених, наразі можна запропонувати до розгляду наступні режими глобального економічного врядування (таблиця 1).

Розглянута система режимів глобального (економічного) врядування є більш сучасною альтернативою запропонованій Вільямсоном в своїй праці 1996 року [12], адже вона в більшій мірі відповідає реаліям сьогодення та сутності процесів, що перетікають в глобальній економіці, про існування якої в 1996 році ще можна було говорити тільки за умови суттєвих припущень.

Варто зазначити, що наразі глобальне врядування міцнішає за умови, якщо воно відповідає внутрішньому стану домінуючих країн. Водночас, більшість глобальних інституцій не в змозі прийняти рішення і, таким чином, вирішити існуючі проблеми, такі як: зміна клімату або реформа фінансової системи, – через те, що існуюча система колективного прийняття рішень зазнає поразки. Ці системні проблеми призводять до збільшення розривів між обіцяними колективними діями та тим, що насправді відбувається [13].

Висновки. Відповідно до результатів поточного дослідження було показано, що економічна категорія «глобальне економічне врядування» еволюціонувала від управління на рівні міжнародних організацій та країн-лідерів до мережевого економічного врядування та інших гібридних форм, як процесу до якого залучені різноманітні економічні актори. Такий розвиток у розумінні глобального економічного врядування був забезпечений, передусім, ускладненням глобального господарювання та новими викликами до системи глобального врядування.

Режими глобального економічного врядування

Актор	Критерій в основі	Формальне глобальне врядування	Неформальне глобальне врядування			Змішане глобальне врядування
			Міжнародні неурядові організації Неформальне міжнародне законодавство	Виробничі мережі	Міжурядові мережі	
Відповідність за Вільямсоном	Механізм взаємодії Ступінь формалізованості взаємодії	Надурядові організації	Міжнародні неурядові організації Неформальне міжнародне законодавство	Виробничі мережі	Міжурядові мережі	Гібридні форми
Приклад	ЄБРР, МВФ, СОТ тощо	ЄБРР, МВФ, СОТ тощо	Діяльність клубів країн (БРІКС, БІК, G-20)	Об'єднання виробництв країн БНК	Об'єднання центральної банків задля вирішення проблем світової фінансової кризи	
		міжнародна організація, що незалежно здійснює розподіл ресурсів задля досягнення своїх цілей ієрархічний механізм міжнародна організація, яка вступає в якості радника або арбітра гібридний (тристоронній) механізм	міжнародні багатосторонні рамкові угоди-гібридний (дво- або тристоронній) механізм міжнародні двосторонні угоди без спеціалізованої організації-наглядача-гібридний (дво-сторонній) механізм; мережа громадських організацій - гібридний (дво- або тристоронній) механізм; клуби, групи країн, що поділяють спільні інтереси - гібридний (дво- або тристоронній) механізм		міжнародна організація, яка вступає в якості радника або арбітра гібридний (тристоронній) механізм	міжнародна організація, яка вступає в якості радника або арбітра гібридний (тристоронній) механізм
Відповідність за Кудріним та Григор'євим	Рівень врядування транзакцій (держави/периватний сектор) Ступінь централізації прийняття рішень	Існує довгострокова взаємозалежність, дво-, три- або багатосторонні механізми регуляції (приклад: регіональні об'єднання, ЄС) Країни делегують прийняття рішень або одній з них, або надурядовій установі, правила якої приймають інші країни (приклад: країни Єврозони в частині монетарної політики)		Існують незалежні ринкові покупки та продажі (приклад: більшість міжнародних ринків товарів та сировини) Існують автономні та взаємозалежні агенти, що функціонують на основі довгострокових угод (приклад: міжнародні ланцюги створення вартості в контексті довгострокової кооперації)	Країни вступають в якості незалежних учасників ринку (приклад: державний ринок облігацій)	Центральні агенти контролюють дії індивідумів та інституцій в різних країнах (приклад: ТНК)

Джерело: складено автором з використанням [11-12]

Список використаних джерел:

1. Єгіозарян А.Г. «Governance»: історія концептуалізації поняття. Теорія та практика державного управління. 2015. № 2. С. 98–103.
2. Smelser N.J. and Swedberg R. The handbook of economic sociology / Princeton university press. 2010.
3. Ближковский П., Прантл Й. Глобальное экономическое управление: какие проблемы стоят перед Азией и Европой? // Век глобализации. 2013. № 1. С. 41–46.
4. Глобальное управление: возможности и риски / Отв. ред.: В.Г. Барановский, Н.И. Иванова. М.: ИМЭМО РАН. 2015. 315 с.
5. Higgott R. Economics, politics and (international) political economy: the need for a balanced diet in an era of globalisation. New Political Economy. 1999. 4(1). P. 23–36.
6. Sterian M.G. Global economic governance and states: still important as leaders? / Annals of the University of Oradea, Economic Science Series. 2001. № 21(1).
7. Meléndez-Ortiz R. Reflections on global economic governance at the “start of a new era”. URL: <https://www.ictsd.org/bridges-news/biores/news/reflections-on-global-economic-governance-at-the-%E2%80%9Cstart-of-a-new-era%E2%80%9D>.
8. Barry T. Global Economic Governance: Strategic Crossroads. URL: https://fpif.org/global_economic_governance_strategic_crossroads/.
9. Integrated and coordinated implementation of and follow-up to the outcomes of the major United Nations conferences and summits in the economic, social and related fields. URL: <http://www.un.org/en/ga/62/plenary/followupconf/bkg.shtml>.
10. Boughton J.M., Colin I. Bradford, Jr. Global / Governance: New Players, New Rules. Why the 20th-century model needs a makeover. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2007/12/boughton.htm>.
11. Григорьев Л., Курдин А. Механизмы глобального регулирования: экономический анализ. Вопросы экономики. 2013. № 7.
12. Williamson O.E. The economics of governance. American Economic Review. 2005. 95(2). P. 1–18.
13. Hall R.B., Biersteker T.J. The emergence of private authority in global governance Cambridge University Press-2002. Vol. 85.